

Beginselverklaring.

De Vrijzinnig-Democratische Bond stelt zich ten doel een georganiseerd optreden te bevorderen van alle democratisch gezinde vereenigingen en personen, die zich met de onderstaande beginselen vereenigen:

I. De Vrijzinnig-Democratische Bond streeft naar ontwikkeling van onzen constitutioneel-parlementairen regeeringsvorm in democratischen zin en te dien einde naar algemeen kiesrecht voor de vertegenwoordigende lichamen en naar gelijkstelling, ook wat de verkiesbaarheid tot lid dier lichamen betreft, van mannen en vrouwen.

II. De Vrijzinnig-Democratische Bond spreekt als beginsel uit, dat door een krachtige sociale wetgeving moet worden aangestuurd op het wegnemen van de maatschappelijke oorzaken, welke tusschen de leden van het volk ongelijkheid scheppen of versterken ten aanzien van hun ontwikkelingsvoorwaarden.

Hij is van oordeel, dat, ter verkrijging van maatschappelijke vooruitgang, tempering, niet verscherping van den klassenstrijd noodzakelijk is. Eenerzijds keurt hij af het streven naar afschaffing van het persoonlijk eigendomsrecht op de productiemiddelen; anderzijds verwerpt hij de meening, dat de staat in het economisch leven zijner burgers slechts noodgedrongen, schoorvoetend behoort in te grijpen.

Toelichting.

Elke beginselverklaring, die in enkele volzinnen zoowel grondslag als doel samenvat, geeft door haar beknoptheid licht aanleiding tot misverstand. Daarom acht het bestuur de bijvoeging van eenige toelichting niet ondienstig.

't Kortst kan het daarbij zijn ten opzichte van het eigenlijk politieke standpunt.

De Vrijzinnig-Democratische Bond staat op den bodem van onzen tegenwoordigen regeringsvorm, zooals die in de Grondwet is omschreven met rechten en verplichtingen van Kroon en volk. Zijn streven is niet gericht op verandering in de verhouding tusschen die beide, maar hierop, dat gansch het volk op den gang van wetgeving en staatsbestuur den invloed erlange, welke totduisver slechts aan een bevoorrecht deel ervan is toegekend. Met andere woorden: zijn beginsel is algemeen kiesrecht voor alle vertegenwoordigende lichamen; het democratische beginsel van gelijk recht voor alle staatsburgers, zoodat de stem van allen worde gehoord over hetgeen allen raakt. Dat beginsel wordt niet aangestaf, wanneer aan bepaalde personen, zoo vaak zij in nauwkeurig omschreven omstandigheden verkeeren, de uitoefening van het kiesrecht wordt ontzegd. Doch onvereenigbaar er mede is een kiesrecht-regeling, die de kiesbevoegdheid bindt aan belastingbetaling, aan bezitten van bezit, aan een examen, aan het bekleeden van een ambt; en die de vrouw stempeelt tot een minderwaardig lid der staatsgemeenschap.

Afgezien van het verder liggende doel, ter bereiking waarvan hij algemeen kiesrecht het onmisbare middel acht, verlangt de Bond de invoering ervan op grond van billijkheid en recht.

Zijn naam reeds duidt aan, dat de Bond in den diepsten grond zijner beginselen geschiedenis is van hen, die den staat dienstbaar willen maken aan kerkelijke oogmerken, of die in een Openbaring bindende regelen meenen te vinden voor de staatkunde. Zijn roeping is integendeel, wanneer pogingen van reactie tegen den vrijzinnigen geest onzer staatsinstellingen worden gedaan, die pogingen te helpen weerstaan. Inzóóver gevoelt hij zich een met de liberalen van verschillende schakeeringen zoo wel als met sociaal-democraten.

Waar het daarentegen voorziening geldt in sociale behoeften, die in het staatkundige leven ook van ons volk meer en meer op den voorgrond treden, staan de vrijzinnig-democraten tusschen de liberalen ter eene en de sociaal-democraten ter andere zijde.

De Bond keert zich tegen beide met zijn eigen beginsel, hetwelk tot rechtsnoer strekt voor de sociaal-politieke maatregelen, die hij bepleit.

Tegen de sociaal-democraten aan den eenen kant.

Wel ziet de Bond in het eigendomsrecht, evengoed als in elk ander recht, slechts een menschelijke instelling voor menschelijke belangen: hij rekent de wetgevende macht bevoegd, de grenzen van dat recht te wijzigen naar wisselende behoeften, en acht belangrijke wijziging dier grenzen een behoefte van onzen tijd. Doch zijn overtuiging is, dat de belangen der maatschappij door de opheffing van het persoonlijke eigendomsrecht op de productiemiddelen niet gebaat, veeleer zeer ernstig geschaad zouden worden. Daarom wordt het stelsel der sociaal-democraten door den Bond afgekeurd en bestreden.

Wel ook erkent hij het bestaan van den klassenstrijd in *dezen* zin, dat in onze tegenwoordige samenleving strijd over de voorwaarden van den arbeid, tusschen de werklieden met niets dan hun arbeidskracht en de werkgevers met hun kapitaal, onvermijdelijk is. Hij oordeelt het in hooge mate wenschelijk, dat de werklieden, door vrijwillige aaneensluiting en deugdelijke organisatie, dien strijd zoo krachtig en zoo waardig mogelijk voeren. Doch de Bond optkent, dat belangenstrijd de eenige drijfkracht voor maatschappelijke vooruitgang is en mag zijn, en acht den staat geroepen om, met de middelen welke dezen ten dienste staan, den strijd te temperen en van noodelooze scherpte te ontdoen.

En aan den anderen kant keert de Vrijzinnig-Democratische Bond zich tegen de liberalen.

Weliswaar toonen de feiten, dat de meesten van hen aan het liberale beginsel niet consequent vasthouden. Maar dit beginsel zelf is, dat de staat zich te onthouden heeft van inmenging in de economische verhoudingen tusschen de burgers onderling, en de ontwikkeling ervan heeft over te laten aan de onbelemmerde werking van de maatschappelijke krachten. Het gevolg daarvan is, dat zij, die onder den invloed van dit beginsel blijven, wel somwijlen daarvan afwijken, doch dan slechts noodgedrongen en schoorvoetend, met remmende in stede van stuwende kracht.

Eveneens toonen de feiten, dat velen, die zich nog onder de

liberalen scharen, hun mede-stuwende kracht schenken aan wetgevende daden, die met het beginsel vloeken. Maar juist dit bewijst, dat zij, zoo zij nauwgezet en onbevoordeeld zich rekenschap geven van hetgeen hun denkbeelden hun ten plicht stellen, hun plaats zullen zoeken in de gelederen der vrijzinnig-democratische partij, van wier beginsel zulke daden het uitvloeisel en de toepassing zijn.

Dit beginsel is, dat de staat voor zijn deel de verantwoordelijkheid draagt voor zóódanige ongelijkheid tusschen zijn burgers, die niet in hun lichaamsgesteldheid, niet in hun geestesgaven, niet in hun zedelijke geaardheid haar oorzaak heeft, maar in de maatschappelijke ordeningen. Het is in één woord de ongelijkheid tusschen de leden van het volk ten aanzien van hun ontwikkelingsvoorwaarden — of wil men: ten aanzien van hun kansen op volle ontplooiing van alle lichamelijke, geestelijke en zedelijke krachten — het is die ongelijkheid, welke veel verder gaat, dan de natuur noodzakelijk maakt. Die ongelijkheid wordt ten deele in het leven geroepen, of versterkt, of niet naar vermogen verminderd, door daden en tekortkomingen van wetgever en regeering. Welnu, juist het wegnemen van *deze* oorzaken der ongelijkheid door een krachtige sociale wetgeving, door krachtige uitvoering ervan tevens, is het doelbewuste streven van den Vrijzinnig-Democratischen Bond.

Hij is de eerste om te erkennen, dat dit grootsche doel mischien nooit ten volle, maar zeker slechts van stap tot stap zal worden bereikt. Doch terwijl eenerzijds staatkunde de kunst is om een beginsel toegepast te krijgen zóóveel en zóó snel als de omstandigheden veroorloven, heeft anderzijds een staatkundige partij aan haar ideaal den wil te ontleenen tot zoo doortastend mogelijk handelen. Het gestelde doel is de inspanning van geslachten waard. Aan het thans levende geslacht de taak om alvast te doen wat het vermag.

Uit het bovenstaande volgt, dat voor den Vrijzinnig-Democratischen Bond in de gegeven omstandigheden op sociaal-politiek gebied hoofdzaak is de verbetering van den toestand der misdeelden en de verheffing van den arbeid. Het zijn de daartoe strekkende maatregelen, die hij heeft neergelegd in zijn program.